

GLASNIK

AUSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Izhaja vsak petek

Uredništvo:

Kopitarjeva ulica 6

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4[—]

pololetna . . . K 2[—]

četrtiletna . . . K 1[—]

Posamezna številka
stane 10 vin.

Št. 1.

V Ljubljani, dne 4. januarja 1918.

Leto XI.

Šentjanževo 1917.

Burja je divjala po Krasu; na Vipavskem. Na Ljubljanskem polju tam pri Sv. Križu se je tudi igrala s snežinkami, ki so zametale dr. Krekovo gomilo; kjer pod rušo in pod snežno odejo počiva utrujeni mož dela za dobrobit nas vseh. Prometne razmere so zdaj take, kakor nam jih je dr. Krek že leta 1914. napovedoval, če se bo krvava morija vlekla dalje. Šentjanževo: dan tak, da bi rad vsak tičal pri ognjišču, je zbral Evangelistove somišljenike v belo Ljubljano skupaj; dopoldne redna glavna skupščina Krekove Zadrugne Zveze, od katere so pristaši dr. Šusteršiča odtrgali 100 zadrug, ker je hotel imeti kranjski deželni glavar v rokah vse niti; popoldne pa shod zaupnikov S. L. S. Strašna burja na Krasu je pač zadržala enega ali drugega zvestega našega moža doma, a toliko je prišlo ta dan naših mož: zaupnikov S. L. S. v Ljubljano, da so napolnili veliko dvorano Uniona bolj, kakor je bila napolnjena pri slovesnih zborovanjih III. katoliškega shoda ob delavnikih. Na vozech so se pripeljali naši zaupniki iz daljnih krajev Dolenjske in od drugod, ni jih zadržala zima, ne slabo vreme, ne prometne ovire.

Redno glavno skupščino Zadrugne Zveze je vodil I. njen podpredsednik Bogumil Remec, ki je, kakor vsi vemo, toliko prestal, ker je povedal resnico tisti gospodi, ki vlada v deželnem dvorcu na ljubljanskem Kongresnem trgu. Spominjal se je v toplih besedah svojega prijatelja Evangelista; stvarno in hladno, brez strasti govori naš Bogumil; najpridnejši odbornik naše Jugoslovanske Strokovne Zveze. Saj ni kaditi okusno, a pribijmo tole: Bogumil ni zamudil nobene seje J. S. Z.; če je bil kdaj na kaki drugi seji zadržan, se je vselej opravičil. Ko je bil še ravnatelj na slovenski trgovski šoli: delu njegovega uma, je prevzel važno mesto glavnega blagajnika v Jugoslovanski Strokovni Zvezi ne samo radi lepšega, recimo za čast, ampak je vodil sam blagajniški dnevnik. Prosimo: ravnatelj srednje šole. Nekoč, je že dolgo od tega, mi je rajni dr. Krek tole rekel: O naših fantih iz starešinstva pravijo ljudje iz oštarije, da ne delajo. Seveda, ne vedo, kaj se to pravi: podrobno delo v organizacijah: v Vzajemnem podpornem društvu, v Zadrugni zvezi, v Gospodarski zvezi, pri Orlu in drugod, saj povsod pridno delajo, kjer jih ne odrivajo. O Bogu-

milu Remcu je rekel nekoč L. Smolnikar: »Strašno priden je, delaven. V Unionu ti kot upravni svetovalec pozna vsako kljuko.« O »fantih« od starešinstva bi lahko zapisal še več, a čemu; saj bi niti tega ne, če bi čenče tistih ljudi, ki znajo o sebi toliko pripovedovati, koliko da delajo, ki obešajo vsako vožnjo na Dunaj na veliki zvon, ki skrbe, da gre vsaka beseda, ki jo izpregovore, po celi dolini okrog, vedno in vedno ne trdile stare neresnice, da naši »mladini« ne delajo. Redna glavna skupščina Z. Z. in shod zaupnikov S. L. S. na Šentjanževo nam dokazujeta, kako malo gre čenčam vere. Z glavne skupščine Z. Z. nas delavce in delavke posebno veseli izjava našega prijatelja sodelavca na polju Slovenske katoliške demokracije Bogumila Remca, da se mora Zadrugna Zveza pečati z ustanovitvijo aprovizacijskih zadrug, ki se bodo morale pozneje izpremeniti v produktivne zadrug. Ta reč je silne važnosti in nad vse potrebna.

Predsednikom Zadrugne Zveze je bil izvoljen sodelavec na organizacijskem polju našega delavstva načelnik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec. Osebe ne pomenijo nič, ideja naj nas vodi, je tolikokrat naglašal dr. Krek. A ravno osebi dr. Korošca in Bogumila Remca nam jamčita, da bo Zadrugna Zveza pospeševala resnično potrebno delavsko zadrugništvo.

Vsled dr. Šusteršičevega gesla: »Vse niti moram imeti v rokah« razbito naše kranjsko zadrugništvo ni Zadrugni Zvezi čisto nič škodovalo. Radostno to dejstvo pribijemo. Samo to: če je kje v kakem delavskem kraju odpadla kaka posojilnica od dr. Krekove Zadrugne Zveze, naj skrbi delavstvo za to, da se vrne nazaj...

× × ×

Shod zaupnikov kranjske S. L. S. na Šentjanževo 1917 je bil za nas nekaj novega, nekaj posebnega. Na shodih kranjske S. L. S. je bila navada, da smo poslušali ure in ure govore dr. Šusteršiča. Kvečjem da je še dr. Kreku milostno popustil kake pol ure, sicer je pa moral sam govoriti ljudem, ki so mu jih skupaj spravili tihi ljudje podrobnega dela v naših organizacijah. Šentjanževski shod zaupnikov S. L. S. je bil izveden popolnoma v demokratičnem smislu. Pravi ustanovitelj naše katoliške moderne politične organizacije, načelnik S. L. S. prelat Andrej Kalan ga je otvoril s krepkim, klasičnim, zgodovinskim nago-

vorom. Za njim so govorili posl. Jarc, posl. dr. Lovro Pogačnik, župnik Zabret, župnik pisatelj Finžgar; pozdravili so zbor zaupnikov dr. Korošec v imenu Štajercev, urednik Smodej iz Celovca za Korošce, posl. Fon z Goriškega za Primorce. Shodu zaupnikov S. L. S. je sledil občni zbor Vseslovenske Ljudske Stranke, ki ga je bil vodil posl. dr. Korošec.

O shodu zaupnikov S. L. S. bi najrajše ponatisnili vse govore; a nam tega ne dopušča naš prostor. Omejujemo se zato le na nekatere.

Prelat Andrej Kalan je otvoril zborovanje in izvajal:

Slavni zbor! Na Šentjanževo smo se zbrali, na dan, ko je naš dr. Krek obhajal svoj god. Prosimo Boga, naj mu obilno poplača njegovo nesebično delo za blagor našega naroda. Naša dolžnost pa je, da shod zaupnikov napravi prišego, da bomo z isto žilavostjo, nesebičnostjo in vztrajnostjo delali za blagor naroda.

Cenjani zborovalci! Zbrali ste se danes v nepričakovano velikem številu. Pred vsakim izmed Vas bi se rad odkril in vsakega posebej rad pozdravil, kajti poznam sedanje prometne razmere, težavno potovanje, katero ste morali prestati. Pozdravim najiskrenejše Vas, ki ste prihiteli od vseh strani v tako obilnem številu. To je najboljši dokaz, da je naša stvar pravična in poštena.

Zakaj smo danes prišli? Prišli smo zato, da izjavimo: **Stara zaslug polna S. L. S. živi!** Take organizacije niso enodnevnne muhe, da bi jih lahko razbil, kdor in kadar bi hotel. Taka organizacija je moralna enota mož, ki so istih načel. O obstoju te ne sme govoriti samo en mož, ampak shod zaupnikov kot najvišja inštanca, pred katero se mora vsakdo vклонiti, tudi načelnik stranke.

Zakaj je prišlo tako daleč? Ker je bivši načelnik stranke dobil v svojo oblast preveč poslov, ki jih ni mogel izvrševati. Bili so to nezdržljivi posli. On ni poznal našega vseslovenskega stališča. Če kedaj, moramo sedaj pozabiti, da smo Kranjci, sedaj, ko gre za samoodločbo narodov se moramo zavdati, da smo Slovenci, ki tukaj živimo. Tega bivši načelnik Vseslovenske Ljudske Stranke ni storil, sklical ni

nobene seje načelstva kljub opozorilu. Če ni bilo združljivo mesto načelnika te stranke z mestom deželnega glavarja, bi moral pač to mesto odstopiti drugemu. On je vedno povdarjal stališče deželnega odbora. Vsa čast deželnemu odboru, kar je storil za deželo, ampak to je bila njegova dolžnost.

V vseslovenskem oziru smo šli nazaj, mi moramo naprej. Vsaka dežela naj ima svojo krepko politično organizacijo. Vsi skupaj pa skupno politično organizacijo v Vseslovenski Ljudski Stranki. Tako bomo šli naprej, ko se bo šlo za uresničenje naših narodnih idealov.

Zakaj nasprotstvo glede volitev v delegacije? Tisti, ki so stali na deželnem stališču, so šli svojo pot, mi pa smo šli svojo in edino pravo pot. Morebiti pa nismo storili vse mogoče, da bi ostala S. L. S. edina. Reči moram, da smo storili vse, kar je bilo mogoče, kar nam je dopuščalo naše prepričanje in naša čast. Takoj, ko smo videli nesoglasje, kako je šlo načelstvo svojo pot, smo šli k načelniku in ga z lepa prepričavali, da tako ne gre, da bo to imelo slab konec. Odgovoril pa nam je: To so bagatele, to so marnje, postranske reči, za katere se noben človek ne briga. Naprosili smo škofa (Burne ovacije škofu), naj on posreduje. On je prevzel to nalogo in storil vse mogoče korake, da bi se sprava posrečila; toda dobre volje ni bilo. Kakor hitro je odbor Katol. tiskovnega društva storil sklep, da se hoče pogajati v smislu škofovih resolucij, ni bilo nobenega odgovora. (Klici: Škandal!) Namesto da bi nam predložil svoje pogoje kot enakopravnim, ni hotel o tem ničesar slišati. Nato je prišel izstop iz Jugoslovanskega kluba in kar je nečuvno v zgodovini, razsul je stranko (Klic: Sebe je razsul!) in tedaj je rekel škof deželnemu glavarju: Dejanja so nas prehitela. To Vam povem zato, da boste vedeli povedati tistim, ki neresnico širijo. Voditelj katoliške stranke ne more biti, kdor

gre preko škofa in proti škofu. Ljudstvo je to odobrilo in ljudstvo je najvišja inštanca. Vse bi se aplaniralo, da ni prišla bomba iz državnega zbora, da sta dr. Šusteršič in Jaklič izstopila iz Jugoslovanskega kluba. In to v času, ko se vse združuje, ko so se Nemci združili, da krepkeje nastopijo proti nam, v času, ko imamo tako izvrstno delujoč Jugoslovanski klub. (Viharno odobravanje. — Burne ovacije dr. Korošcu. Dr. Korošca dvignejo na rame.) Na vse to se je reklo, da se bodo Koroščevi volilci pasli na račun kranjske dežele. To je poskus, ki bo šel mimo.

Odkar politično delujem, nisem bil nobenega pojava tako vesel kot tega, da je naš narod tako hitro in tako dobro razumel pomen jugoslovanske deklaracije in da je to komedijantstvo s snovanjem novih nepotrebnih strank tako hitro obsodil. To kaže politično zrelost in upanje, da bomo kmalu gospodarji v lastni hiši. (Viharno odobravanje.)

Menim, da nisem izrekel nobene žaljive besede, saj namena nisem imel. Katoliški kristjani smo, in biti moramo prizanesljivi. Kadar gre za načela, moramo držati vsi skupaj, biti moramo edini. Proklet naj bo, ki seje razdor.

Vabim vse tiste, ki še niso v naših vrstah, da se prepričajo in pridejo nam naproti, da se vse naše vrste strnijo. Združeni moramo biti, zvesti Bogu, zvesti cesarju, zvesti jugoslovanski domovini in zmaga bo naša. (Viharno, dolgotrajno odobravanje.)

Nato predlaga prelat Kalan, naj se odpošlje cesarju naslednja udanostna brzojavka:

Njega Veličanstvu cesarju Karlu
Prvem na Dunaju.

Zbor zaupnikov Slovenske Ljudske Stranke, najmočnejše politične organizacije na Kranjskem, zbran dne 27. decembra v Ljubljani prvič, odkar je Vaše Veličanstvo zasedlo slavni habsburški prestol, izraža Vašemu Ve-

ličanstvu in prejasni vladarski hiši svojo odkritosrčno udanost in neomajno zvestobo; se iskreno zahvaljuje za prekrasno cesarsko besedo, da hoče Vaše Veličanstvo biti svojim narodom mil vladar in jim dati vsem enake pravice;

s hvaležnostjo pozdravlja, da se je Vaše Veličanstvo na čelo postavilo mirovnemu stremljenju, in upa, da se bo plemenitemu in vztrajnemu prizadevanju Vašega Veličanstva čimpreje posrečilo, konec napraviti strahotam vojne; kot katoliška stranka tudi s hvaležnostjo in zadoščenjem pozdravljamo Vašega Veličanstva iz spoštovanja do prave človeške časti izvirajočo vitežko odločbo zoper dvoboje.

V globoki spoštljivosti

Za zbor zaupnikov

S. L. S. prelat Kalan.

Sprejeto z viharnim odobravanjem.

Dalje predlaga prelat Kalan naslednjo udanostno izjavo ljubljanskemu škofu:

Udanostna izjava Presvetlemu gospodu knezoškofu ljubljanskemu dr. Antonu B. Jegliču.

Zbor zaupnikov S. L. S., zbran dne 27. decembra 1917 v Ljubljani, izraža svojemu škofu sinovsko udanost ter se mu iskreno zahvaljuje:

da po navodilih sv. očeta Benedikta XV. tako vneto deluje za svetovni mir, da je v najodličnejši dobi življenja Slovencev vse sinove slovenskega naroda ob deklaracijskem programu združil in zedinil, da je tako jasno, odločno in možato nastopil za obstoj in edinost S. L. S.

Nadejamo se, da bo Presvetli vladika končno kot sad svojega plemenitega stremljenja za blagor Cerkve in naroda videl vso svojo duhovščino združeno in zedinjeno.

Za zbor zaupnikov

S. L. S. prelat Kalan.

H. Conscience:

Revni plemenitaš.

Poskočila je, objela očeta in živahno nadaljevala:

»Kaj rečeš na to, oče? Ni li to dobro poročilo? Kdo ve? Vajenke, trgovino, služkinje... Ti vodiš knjigovodstvo in nakupuješ blago, jaz vodim v trgovini delo mojih šivilij... O, lepo je, če si srečen in če veš, da si vse s svojimi rokami pridobil. Tvoja obljuba bi se res popolnoma izpolnila... stare dni preživiš v blagostanju.«

Gospod pl. Vlierbeke se je veselo smehljaj; sreče se mu je žaril obraz, ker so ga besede njegove hčerke brez dvoma tako razveselile, da je pozabil svoje gorje. Čutil je to in je rekel smehljaje se Lenori.

»Lenora, Lenora, ti sladka zapeljivka, tako lahko me očaraš! Kakor otrok poslušam tvoje besede. Verujem na srečo, katero mi napoveduješ. — Povoda dovolj, da sva res hvaležna Bogu... Resno: čevljar me je včeraj zopet opozoril na najemnino. Prosil me je, naj jo plačam. Dvajset frankov mu še dolgujeva?«

»Da, najemnina 20, štacuna približno 12 frankov. To je vse. Kakor hitro sešijem te srajce, plačava čeljarju. Zadovoljen bo. V štacuni nama še zaupajo. Dva in pol franka sem dobila za moje zadnje delo. Vidiš, oče, bogata sva še. Predno pretečejo štiri tedni, ne bova nikomur nič dolžna. Ozdravel si, kmalu se ti vrnejo moči. Poletje pride, vse se nama smehlja: ... o, kmalu bova zopet srečna!«

Gospod pl. Vlierbeke je bil popolnoma potolažen. Zopet so se srčno lesketale njegove temne oči; vesel je bil. Stopil je k mizi rekoč:

»Nekaj dela imam tudi jaz. Profesor Delfaux mi je dal nekaj not, da jih njegovim učencem prepisem. Štiri franke zaslužim. Tiho bodo, dete moje; preveč sem še raztresen; če bi govoril, bi delal napake in morebiti kvaril popir.«

»Peti smem, kaj ne, očka?«

»Gotovo! To me ne moti; nasprotno: če poješ, se veselim.«

Oče je pričel pisati. Lenora je pa tiho, a veselo prepevala vse pesmi, ki jih je znala.

Pridno je šivala; od časa do časa je pogledala na očeta, da bi mu pregnala žalostne misli; če bi bila na očetovem obrazu zapazila žalost.

Dolgo časa sta tako delala, ko prične biti ura v stolpu župne cerkve. Odložila ze delo, vzela košaro s peči in odhajala. Oče ji začudeno pravi:

»Zdaj že, Lenora?«

»Po dvanajstih bije, oče!«

Nen da bi kaj rekel, je gospod pl. Vlierbeke prikimal in pisal dalje. Hčerka je odhitela po stopnicah.

Kmalu se je vrnila s košaro polno krompirja; še nekaj je prinesla, kar je pa hitro skrila pod predpasnik.

Vlila je vodo v lonec, pričela je lupiti krompir, je zakurila v peči, oprala krompir, ga dala v lonec, katerega je postavila na peč. Za ta lonec je postavila mali lonček, dala je vanj nekoliko surovega masla in veliko jesiha.

Oče do zdaj ni pogledal od svojega dela proč; saj je vsak dan videl, kako se pripravlja kosilo, ki je bilo vedno skoraj popolnoma enako pripravljeno. Danes se

K besedi se oglasi župnik Fin-
žgar: Prelat Kalan nam je v svojem
govoru pojasnil potek dogodkov, vsled
katerih je bilo nujno potrebno, da smo
danes prišli skupaj. Zdi se nam po-
trebno, da storimo kratek sklep, da ob-
sojamo razdružitve stranke. Zato pred-
lagam:

Zbor zaupnikov S. L. S., kateri je
po § 3. strankinega pravilnika kot «vr-
hovna oblast v vseh zadevah stranke,
bodisi načelno-pragmatičnih ali tak-
tičnih, parlamentarnih ali izvenparla-
mentarnih in čegar sklepi so merodaj-
ni za postopanje stranke odosno nje-
nih organov v vsakem oziru in po-
vsodi», izjavlja:

1. da obsoja poskus razdružitve
stranke,

2. ugotavlja, da S. L. S. prej ka-
kor slej obstoji.

Soglasno sprejeto.

Na predlog Bogumila Remca se je
sklenilo

Zbor zaupnikov S. L. S.

1. radostno pozdravlja ustanovitev Ju-
goslovanskega kluba;

2. odobrava, da so naši poslanci S. L.
S. v delegacije poslali načelnika Jugoslo-
vanskega kluba;

3. obsoja izstop poslancev dr. Šuster-
šiča in Jakliča.

(Burno, dolgotrajno odobravanje in ži-
vio, klici.)

Dekan dr. Kržišnik: Predlagam,
naj se izreče našim poslancem še večja,
najširša zaupnica. (Viharno odobravanje.)

Dr. Lovro Pogačnik: Slavni
zbor! Govoriti imam, kar je celemu naro-
du od Triglava do Kotorja, od Zile do
Drine, najdražje, o našem narodnem
vprašanju, o naši jugoslovanski deklaraciji.
V tem trenutku mi vhaja spomin v
zgodovino prešlih stoletij, v zgodovino
težkih bojev naših prednikov. Povdariti
moram ob tej priložnosti, da so naši pred-
niki prišli v te pokrajine bojeviti, da so
pred seboj podili z mečem v roki Langob-
barde in Avare, da so si s svojo srčno

je komaj krompir skuhal, ko je prijeten
vonj napolnil sobo. Začuden je pogledal
svojo hčerko in jo je pograjal:

»Meso! V sredo! Lenora, dete moje,
veš, da morava varčevati!«

»O, oče«, je odgovorila Leonora
smehljajoč se, »ne skrbi; zdravnik je
zapovedal.«

»Vraš se, gotovo se motiš?«

»Ne, ne! Doktor je rekel, trikrat na
teden vsaj moraš jesti meso, če ga mo-
remo kupiti. Dobro ti bo delo, oče, hi-
tro se bodo tvoje moči okrepile.«

»A Lenora, naši dolgovi?«

»Oče, to skrb le meni prepusti. Vsak
bo dobil kar mu gre. Ne vznemirjaj se,
vse poskrbim. Zdaj pa pospravi svoje
papirje, da pokrijem mizo.«

Oče je zmajeval z glavo. Storil je,
kar ga je Lenora prosila. Mal, liki
sneg bel prt je pogrnila na mizo; nanj
je postavila dva krožnika in skledo s
krompirjem — skromno kosilce, revno,
kakor ponavadi, a tako nežno, skrbno
pripravljeno, da bi bil celo bogataš za-
dovoljen.

krvjo osvojili to zemljo, na kateri živimo.
Imeli so naši predniki svojo svobodno dr-
žavo. Prišli pa so težki časi, prišli so Ba-
varci, prišli Franki ter nam jemali s svojo
nemško kolonizacijo naše zemlje, — skoro
do Drave. Bile so težke ure za naš narod,
a tudi v tej dobi so kazali naši predniki, da
so svobodni rod. Dalje nas zgodovina uči,
da so v nekdanji Karantaciji, ki ni obse-
gala samo sedanje Koroške, ampak tudi
Kranjsko, del Štajerske in Primorja bili
združeni Slovenci v eno državno telo. Še
l. 1411. je Ernest Železni prisegel na slo-
venskem vojvodskem prestolu slovenske-
mu kmetu v roke v slovenskem jeziku.
Telega vojvodskega prestola nam ne bodo
naši narodni nasprotniki nikdar mogli iz-
brisati iz zgodovine. Toda od takrat na-
prej je padala samostojnost slovenskega
naroda. Rekel bi, da smo z ustoličenjem
Ernesta Železnega izgubili zadnjo sled
državne samostojnosti. Večkrat je že naš
slovenski rod pokazal svojo voljo, da hoče
sam voditi svojo usodo, tako n. pr., ko so
naši prednamci pošteno nabili Ljudevita
Pobožnega. Pa poglejte dobo celjskih gro-
fov. Viselo je na niti, ali bodo obvladali
celjski grofje nad vsemi združenimi ju-
goslovanskimi deželami. In leta 1527. je hr-
vatski sabor na Cetingradu izrečno po-
vdaril, da voli Ferdinanda za svojega vla-
darja brez Madžarov, sam in svobodno.
In pozneje, ko je slovenski kmet ječal pod
pritiskom nemških graščakov in valpetov,
je branil hrvatski plemič naše pravice in
iskal zveze med svojimi in našimi zemlja-
ni. Leta 1660 je hrvatski sabor izrečno
sklenil upostaviti zvezo s Štajersko, Koro-
ško in Kranjsko, torej s Slovenci.

Leta 1712., ko je šlo za to, kako se
naj uredi prestolonasledstvo v Avstriji, je
priznal hrvatski sabor vladarske pravice le
oni princezinji, ki ima Kranjsko in Štajer-
sko in ki vlada v Avstriji. Zahtevali so
tedaj to, kar je bilo že svoje čase, in kar
zahtevamo tudi mi danes. O tem govore
zgodovinske listine, ki pomenijo več kakor
pa kaka cunja, naj ima potem judovsko
ali krščansko nemško ime. In iste listine
tudi govore, da je naš narod ohranil in re-
šil Avstrijo in Nemčijo pred turškimi na-
padi z lastno krvjo. (Klici: Tako je! —
Burno odobravanje.) In Jožef II. je v letih
1780. do 1791. združil Štajersko, Koroško,
Kranjsko in Primorsko v eni upravni cel-
loti, v graški guberniji. Jožef tega ni storil
iz ljubezni do nas, pač pa vsled držav-
niške modrosti, ker se je dobro zavedal,
kako je nespametno, služiti petim gospo-
dom mesto enemu samemu. Pozneje nas je
združila doba francoske revolucije. Ko je
zapel naš Vodnik »Oživljeno Ilirijo«, smo
imeli Jugoslovani tudi svoje ilirsko kralje-
stvo. In ni samo Napoleon priznal Ilirije,
tudi avstrijska vlada je leta 1815. izjavila,
da Ilirsko kraljestvo obstoji in naš vladar
nosi še danes naslov kralja Ilirije.

Vso moč so imeli do leta 1848. le ve-
likaši, a narod sam pa je garal in trpel ter
se ni zavedal svoje moči. A leta 1848., ko
so povsod vstajali narodi, je vstal tudi slo-
venski narod, medtem ko je že pred tem
časom zapel naš veliki Prešeren v svojem
»Krstu pri Savici« pesem politične svobe-
de slovenskega naroda. Takrat pa so padli
le privilegiji posamnikov.

Kdo nam more torej očitati, da se ni-
smo zavedali svoje politične bodočnosti?

Od leta 1848. do 1867. so zahtevali naši
narodni zastopniki združeno Slovenijo.
Toda največje neumnosti so storili Sloven-
ci takrat, ko so volili v državni zbor razne
Hohenwarte, Barbote in druge pritepence
kot naše zastopnike. Ti so vplivali na naše
narodne poslance, da so stopili na pot ta-
kozvane »realne politike«. Leta 1867. so
govorili radikalno in proti dualizmu, a ko
je prišlo do glasovanja v državnem zboru,
so glasovali za dualizem, ker so na podlagi
»realne politike« dobili gorenjsko želez-
nico. Tako nam je bila ta »realna politika«
v veliko nesrečo, kajti železnico bi vseeno
dobili — proti razvoju časa ni mogoče iti
—, a nam bi ne bilo treba kloniti tilnika,
treba bi ne bilo dualizma.

Resonanca našega narodnega življe-
nja je bila do l. 1848 tiha, le Prešeren in
duhovščina so dvigali svoj glas. Od l. 1848.
do l. 1867 so padali nemški Lesevereini;
takrat se je tudi naš kmet pričel zavedati.
Od l. 1867 naprej pa je šlo korakoma na-
prej. Izobrazba našega ljudstva je narašča-
la in ko je S. L. S. pričela s svojim delom,
so se uredile šole, zadružna organizacija se
je širila. In ko je naš kmet postal samsvoj
gospodar na svoji zemlji, se je zavedel svoje
svobode. Vsem so nam še v spominu
krasni trenutki bojev za splošno in enako
volivno pravico, ki so vrgli privilegije sta-
nov.

V tem našem idealnem delu za našo
kulturo nas je prehitela svetovna vojska.
Pred njo nam je bil ideal avtonomija. To-
da kaj se je zgodilo z avtonomijo, vemo
vsi najbolje. Ko je z vojsko zavladal grof
Stürgkh, so uklenili to avtonomijo v težki
jarem vojne hujskarije in vohunstva. Dane-
s vemo, da pravice avtonomije ne pome-
nijo nič, ako nima ozadja lastne države.
(Viharno pritrjevanje.)

Trpeli smo, — med tem, ko so naši
fantje in možje dokazovali na vseh frontah,
da ga ni junaka nad Jugoslovanom. (Živa-
no odobravanje. Klici: Živeli slovenski
fantje.)

V tem trpljenju pa smo se zavedli, da
je naša edina rešitev samostojnost ju-
goslovanskega naroda. Zavedli smo se, da
smo Jugoslovani en rod, ena kri, sinovi
ene matere in očeta. (Burno, dolgotrajno
odobravanje.) Da smo prišli skupno in isto-
časno na pozorišče zgodovine in da hoče-
mo, ako že moramo, tudi skupno in isto-
časno zginiti s tega pozorišča. (Viharno
odobra vanje.)

Doba splošne vojne dolžnosti, sploš-
nega gladu in gorja mora pomesti tudi s
privilegiji narodov. Ideja ne ubije nobeno
nasilje. Mučeništvo zmaguje. (Odobrava-
nje.)

Vsak čuti, da je naša jugoslovanska
deklaracija izrasla iz ljudstva. Ko sem pri-
šel iz Črnegore domov in slekel vojaško
suknjo, je bila moja prva pot k dr. Kreku,
ki sem mu rekel: Mi moramo nekaj stori-
ti! Kaj pa Ilirija?! — In dr. Krek je odgo-
voril: Lovro, miren bodi; vse je priprav-
ljeno! — Zato moram reči danes, da je biv-
še načelstvo S. L. S. precej nedolžno pri
sestavi majniške deklaracije. Ko sem po-
zneje prišel na Dunaj, sta bila dva moža,
ki sta pripravljala pot naši deklaraciji, dr.
Krek in dr. Korošec. (Klici: Živel dr. Ko-
rošec!) 30. maja dopoldne smo se razgo-
varjali, kako bi označili naše stališče in
popoldne je prinesel prof. Jarc prvi načrt

deklaracije, nakar jo je poseben odsek koncipiral. Takrat smo se dogovorili, da je predpogoj za vstop v Jugoslovanski klub podpis jugoslovanske deklaracije.

Resnici na ljubo moram povedati, da je potemtakem tudi edino jugoslovanski klub upravičen avtentično tolmačiti zmisel in besedilo deklaracije. Odločno zato odklanjamo Šusteršičevo razlago, da je deklaracija naš maksimalni program. (Vihar- no odobravanje.)

Deklaracija slove:

»Podpisani poslanci, ki so združeni v Jugoslovanskem klubu, izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvatskega državnega prava, naj se vse zemlje monarhije, v katerih bivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo pod žezlom habsburško-lorenske dinastije v samostojno državno telo, ki bodi prosto vsakega narodnega gospodstva tužcev in ki bodi zgrajeno na demokratičnem temelju. Za uresničenje te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse svoje sile.

Kak je bil razvoj deklaracije, ste videli sami. Takrat, ko smo jo predložili svetu, kmo zadihali svobodneje. Odlični politik liberalne stranke mi je rekel ob smrti Krekovi: Dr. Krek nam je dal misel in — korajže, ki bi je ne mogel dati niti jaz, niti Šusteršič! (Smeh.)

Ravno bivše načelstvo S. L. S. pa ni storilo v tem pogledu nobenega odločilnega koraka, razen sklepa v izvršilnem odboru, oziroma vodstvu stranke.

Po veliki osebni zaslugi našega previtilega knezoškofa dr. Jegliča, po soglasni izjavi vseh slovenskih strank, so se pričele oglašati slovenske občine, slovenske žene, in razne naše korporacije za našo svobodo.

Ne mislimo, da se bodo naše zahteve udejavile čez noč, toda ako sledimo teku časa, vidimo, da smo v štirih letih doživeli več kot prej v sto letih. Ravno zaradi tega pa sem prepričan, da bo ta hudournik naših zahtev po svobodi narastel v veletok, ki se da pač uravnati ne pa ustaviti, kajti kar je narava združila, mora prej ali slej priti skupaj.

Mi gledamo zaupno na vladarja, ki je ob nastopu vlade obljubi enako pravico vsem narodom, in na tega vladarja jasno apelira deklaracija, ko pravi, da hočemo združeni biti pod habsburškim žezlom. (Odobravanje.) Habsburžani bi prespali važen zgodovinski trenutek, ako bi nam ne dali samostojne države. Mi hočemo biti svobodni in zato bomo bo, kar hočemo, tudi dosegli prejalislej. Volja ljudstva je prva solidna podlaga vsakega zakona, vsake ustave.

Vam pa na pot:

Pojdite do zadnje kože preko meje in oznanujte: Svobode hočemo v jugoslovanski državi!

In vi vsi, ki ste seme izkrvavega naroda, mislite le eno: kako boste združeni vse svoje moči, vse svoje zmožnosti, vso svojo ljubezen in vse svoje srce posvečali naši jugoslovanski državi, za njen procvit, kulturo in blagostanje! (Burno odobravanje.)

Dekan dr. Kržišnik predlaga nato naslednjo resolucijo:

Zbor zaupnikov S. L. S. z veseljem odobrava soglasni sklep vodstva stran-

ke dne 18. sept. 1917, s katerim se je S. L. S. izjavila za majniško deklaracijo, odločno pa zavrača kasnejše tolmačenje bivšega načelnika stranke, češ, da je majniška deklaracija naš maksimalen program.

Resolucija je bila soglasno med velikim odobravanjem sprejeta.

Župnik Ljudovít Bajc je predlagal sledečo resolucijo:

Zbor zaupnikov poziva državne, oziroma deželne poslance dr. Šusteršiča, Jakliča, dr. Lampeta, dr. Pegana in dr. Zajca kot glavne krivce, ki so poskušali razbiti S. L. S. in so se z vstopom v drugo stranko izključili iz S. L. S., da takoj odlože vse od stranke sprejete državno-, oziroma deželnozborske mandate. (Burno odobravanje.)

Predsednik vitez Pogačnik: Voliti nam je načelnika S. L. S.! (Živahni klici: Živijo prelat Kalan!)

Poslanec Gostinčar: Predlagam za načelnika S. L. S. prelata Kalana.

Burno, dolgotrajno odobravanje in živijo-klici prelatu Kalanu.

Vitez Pogačnik: Splošno navdušenje in pritrjevanje mi je dokaz, da je glasovanje nepotrebno. Pozdravljam novega načelnika stranke! (Burni klici: Živel prelat Kalan!)

Prelat Kalan se zahvali za izvolitev načelnikom S. L. S.:

Gospoda! Vašemu skupnemu sklepu in Vaši želji se pokoravam. V svojem političnem delu in življenju sem bil vedno tega mnenja: Kolikor više je kdo v politiki postavljen, toliko bolj vestno, bolj natančno, bolj uslužno mora izpolnjevati svojo dolžnost. Zato vidim v tem poslu le delo, trud in skrb, ki jim bo mogoče zadostiti le s tem, če me bodo gospodje podpredsedniki, ostali člani načelstva in vsi somišljeniki vsestransko podpirali. To breme prevzamem jaz za toliko časa, dokler se ne upostavijo normalne razmere in se ne vrnejo z zmago ovenčani naši možje in fantje z bojišč. Za ta čas pa prosim vsestranske podpore, da bo S. L. S. res pomlajena in prenovljena šla na plan z novim življenjem in novim delom. (Živahno odobravanje.)

V začasno načelstvo so izvolili poleg prelata Andreja Kalana, kot načelnika; državnega poslanca dr. Lovra Pogačnika, Janeza Novaka, posestnika, prvega občinskega svetovalca, Račje selo pri Trebnjem; deželnega poslanca Antona Kobija, posestnika Ivana Štrcina, obrtnega svetnika Ivana Ogrina in državnega ter deželnega poslanca Jožefa Gostinčarja kot podnačelnike.

V začasno načelstvo spadajo tudi vsi državni in deželni poslanci S. L. S.

× × ×

Pri volitvah v vodstvo V. L. S. se je ugotovilo, da spadajo v centralno vodstvo vsi državni in deželni poslanci V. L. S. in načelniki deželnih strankinih vodstev.

V osrednji izvršalni odbor se soglasno izvolijo na predlog dr. Pogačnika:

Iz Kranjske: prelat Andrej Kalan, pos. Ivan Brodar iz Hrastja pri Kranju, urednik »Naše Moči« Mihael Moškerc, svetnik kranjske trgovske in

obrtne zbornice Jernej Ložar, prof. Bogumil Remec v Ljubljani.

Iz Štajerske: prof. dr. Honjec, državni in deželni poslanec Fr. Pišek, državni in deželni poslanec dr. Korošec.

Z Goriške: državni in deželni poslanec dr. Gregorčič, drž. in deželni poslanec Fon, primarij dr. Breclj.

Iz Koroške: državni in deželni poslanec Iv. Grafenauer, urednik Smodej.

Iz Trsta: kaplan Čok.

Zborovanje je zaključil dr. Korošec z besedami: Mislim, da smo lahko zadovoljni z današnjim dnem. Želim vam vsem veselo in srečnejše novo leto! Živela jugoslovanska država!

Med brunimi ovacijami za jugoslovansko deklaracijo so se nato zborovalci razšli.

Po končanem zborovanju se je takoj vršila seja osrednjega izvršilnega odbora V. L. S., ki se je konstituiral naslednje:

Predsednik: dr. Korošec.

Podpredsedniki: vitez Pogačnik, Fon, Grafenauer.

Tajnik: Bog. Remec.

V tej seji je izvršilni odbor V. L. S. tudi sklenil, da se stopi v stik z vsemi političnimi strankami, ki stoje na stališču jugoslovanske deklaracije, v svrhu osnovanja skupnega narodnega sveta.

Okno v svet.

400.000 prestopkov proti predpisom o prehrani so od 1. oktobra 1916 do 30. septembra 1917 obdelavali na Pruskem državno pravdnitvo in soodišče. Pravno-veljavno so izvedli 136.916 kazenskih nalogov in obsodili 26.954 oseb. 3928 osebom so blago zaplenili; 8 so vzeli državljanske časti.

Zanimive volitve. V švicarskem kantonu Thurgau so glasovali o draginjski dokladi uridnikom in učiteljem. Volitve so izpadle tako, da je glasovalo z da 11.566 in z ne tudi 11.566 volilcev. Res, redek slučaj.

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Mihael Moškerc. — Tisk Kat. Tiskarne.

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Solskem drevoredu kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti štev. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.